

Sisäministeriö

kirjaamo@intermin.fi

maahanmuutto-osasto@intermin.fi

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö 21.6.2018, SM1819309, SMDno-2018-179

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Johdanto

Esityksessä ehdotetaan, että valtion etuja vakavasti vaarantaviin rikoksiin syyllistynyt, vähintään viiden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu henkilö voisi menettää Suomen kansalaisuuden. Säännös koskisi vain kaksoiskansalaisia, joilla on riittävästi tosiasiallisia siteitä toiseen kansalaisuusvaltioon. Muutoksia on esitetty tehtäväksi kansalaisuuslakiin, ulkomaalaislakiin, lakiin ulkomaalaisrekisteristä ja lakiin tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan.

Kannanotot

Kansalaisuuden menettäminen rikokseen syyllistymisen perusteella on Suomen oikeusjärjestelmässä uusi seuraamus. Siitä ei esityksen mukaan päättäisi rangaistuksen tuomitseva tuomioistuin, vaan hallinnollinen viranomainen, Maahanmuuttovirasto, tuomioistuimen lainvoimaisen tuomion perusteella. Maahanmuuttoviraston tekemästä kansalaisuuden menettämispäätöksestä voisi valittaa hallinto-oikeuteen.

Esityksen perusteluista ja ehdotettujen säännösten sisällöstä käy ilmi, että lainvalmistelussa on pyritty ottamaan huomioon Suomen perustuslain mukaiset laillisuus- ja oikeusturvanäkökohdat mukaan lukien kaksoisrangaistuksen kielto,

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 650 00181 HELSINKI	Porkkalankatu 13 00180 HELSINKI	029 56 44200	029 56 44417	helsinki.ko@oikeus.fi

7.8.2018

syyttömyysolettama ja taannehtivan rangaistuksen kieltö. Esityksessä on pyritty ottamaan huomioon myös Suomen kansainväliset velvoitteet mukaan lukien kansalaisuudettomuuden kieltö, syrjinnän kieltö sekä yksityis- ja perhe-elämän kunnioitus. Kansalaisuuden voisi menettää vasta lainmuutoksen voimaantulon jälkeen tehdystä rikoksesta.

Rikokset, joiden perusteella kansalaisuus esityksen mukaan voitaisiin määrätä menetettäväksi, olisivat kaikki vakavia ja maan turvallisuutta potentiaalisesti vaarantavia. Rangaistusmaksimiedellytys olisi vähintään kahdeksan vuotta vankeutta. Kysymys olisi rikoslain 12 ja 13 lukujen osalta seuraavasta rajatusta vakavien rikosten joukosta: Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantaminen, sotaan yllyttäminen, maanpetos, vakoilu, törkeä maanpetos, törkeä vakoilu, valtiopetos sekä törkeä valtiopetos. Niiden lisäksi kysymykseen tulisivat rikoslain 34a luvussa luetellut useat terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset.

Kansalaisuuden menettämisen lisäedellytyksiksi on asetettu vähintään viiden vuoden ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitseminen jostakin edellä tarkoitettusta rikoksesta sekä se, että tuomitulla henkilöllä on Suomen kansalaisuuden lisäksi myös toisen valtion kansalaisuus ja riittävät tosiasialliset siteet tähän toiseen valtioon. Mainitut seikat huomioon ottaen on ilmeistä, että tapaukset, joissa kansalaisuuden menettäminen tulisi Maahanmuuttoviraston arvioitavaksi, tulisivat olemaan käytännössä poikkeuksellisia ja lukumääräisesti vähäisiä. Kansalaisuuden menetys vakavaksi arvioidun rikoksen lisäseuraamuksena on nimenomaisesti rajoitettu vain esityksessä tarkoitettuihin valtion turvallisuutta vaarantaviin rikoksiin.

Helsingin käräjäoikeudella ei ole lakiesityksen johdosta huomauttamista. Esitetystä lainmuutoksesta ei käytännössä aiheudu lisätyötä tuomioistuimille. Tuomioistuimille esitetään säädettäväksi vain velvollisuus ilmoittaa syyttäjän pyynnöstä Maahanmuuttovirastolle sellaisesta ratkaisustaan, jolla se on tuominnut henkilön vähintään viideksi vuodeksi vankeuteen jostakin tai joistakin edellä mainituista, lakiesityksessä tarkoitetuista rikoksista, jos tuomitulla henkilöllä on sekä Suomen että jonkin muun valtion kansalaisuus (laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksista annetun lain muuttamisesta, uusi 2a § 1). Esitetyn uuden säännöksen 2 momentin mukaan tuomioistuimella olisi 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus ilmoittaa ratkaisustaan myös ilman syyttäjän pyyntöä, jos tuomioistuimen tiedossa olisi muutoin, että henkilöllä on sekä Suomen että jonkin muun valtion kansalaisuus.

On tuomioistuimen puolueettomaan rooliin nähden luontevaa, että syyttäjä on se taho, joka rikosprosessissa omasta aloitteestaan selvittää syytetyn kansalaisuuden jutussa, jossa syyttäjä ajaa syytettä puheena olevassa esityksessä tarkoitettua rikoksesta, josta saattaa seurata yli viiden vuoden vankeusrangaistus, sekä esittää esityksessä

Postiosoite

PL 650
00181 HELSINKI

Käyntiosoite

Porkkalankatu 13
00180 HELSINKI

Puhelin

029 56 44200

Telefax

029 56 44417

Sähköposti

helsinki.ko@oikeus.fi

7.8.2018

tarkoitettu pyyntö ilmoittaa tuomiosta Maahanmuuttovirastolle. Syytetyn kansalaisuus ei ole varsinaisesti sellainen asia, joka Suomessa käytävässä oikeudenkäynnissä selvitetään aina automaattisesti.

Kansalaisuutta koskevat tiedot ovat useimmiten esitutkintapöytäkirjan ja siihen liitetyn henkilötietolehden varassa. Kansalaisuutta ei kuitenkaan aina ole merkitty esitutkinta-asiakirjoihin. Sama koskee tietoa mahdollisesta kaksoiskansalaisuudesta. Toisinaan ajantasainen tieto kansalaisuudesta on syytetylle itselleenkin epäselvä ja joskus taas syytetty saattaa antaa siitä vääriä tietoja. Kansalaisuuden todentavia matkustus- tai muita asiakirjoja ei aina ole käytettävissä. Syyttäjällä, kuten muillakin viranomaisilla, on jatkossa esityksen mukaan käytettävissään mahdollisuus pyytää Maahanmuuttovirastolta kansalaisuuslain 36 §:n mukaista kansalaisuusaseman määrittämistä.

Tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annettuun lakiin lisättäväksi ehdotetun uuden 2a §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimella olisi edeltä ilmenevin tavoin velvollisuus ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle antamastaan kriteerit täyttävästä ratkaisusta myös viran puolesta ilman syyttäjän pyyntöäkin, jos tuomitun henkilön kaksoiskansalaisuus ilmenisi asiassa muutoin. Lähtökohtana tulee kuitenkin pitää syyttäjän velvollisuutta esittää puheena olevaa ilmoittamista koskeva pyyntö oikeudenkäynnissä.

Tuomiosta tiedon lähettäminen ei esityksen mukaan edellytä sitä, että tuomioistuimella olisi käytössään selvitys tuomitun henkilön kaksoiskansalaisuudesta. Maahanmuuttovirasto, joka tekee päätöksen kansalaisuuden menettämisestä, selvittää ratkaisua valmistellessaan viran puolesta henkilön kansalaisuusaseman. Epäselvyyttä ei tässä suhteessa pelkän tuomioistuimen ilmoituksen perusteella voine tulla.

Lausunnon on valmistellut käräjätuomari Maritta Pakarinen.

Laamanni

Tuomas Nurmi